

YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA INSON QADRI VA MA'NAVİY KAMOLOT MASALALARINING UYG‘UNLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI O‘ZMPU TARIX FAKULTETI TALABASI

Hakimov Ahmad Otabek o‘g‘li

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida inson qadri va ma'naviy kamolot masalalarining o‘zaro uyg‘unligi ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Inson qadri tamoyilining davlat siyosatidagi o‘rni, ma'naviy barkamol shaxsni shakllantirishning dolzarbligi, ta'lim, ilm-fan va tarbiya tizimining bu jarayondagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni asrash, yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston, taraqqiyot strategiyasi, inson qadri, ma'naviy kamolot, milliy g‘oya, ta'lim, yoshlar, ma'naviyat, fuqarolik jamiyati, taraqqiyot.

Abstract: From both scientific-theoretical and practical perspectives – the interconnection between human dignity and spiritual maturity within the New Uzbekistan Development Strategy. It highlights the role of the principle of human dignity in state policy, the urgency of fostering spiritually well-rounded individuals, and the significance of the education, science, and upbringing systems in this process. Furthermore, the article outlines priority areas for preserving national values, strengthening the spiritual immunity of the youth, and developing civic responsibility amidst globalization.

Keywords: New Uzbekistan, development strategy, human dignity, spiritual maturity, national idea, education, youth, spirituality, civil society, development..

Har bir davrning o‘ziga xos maqsad va g‘oyalari bo‘ladi. Ba’zi tarixiy bosqichlar davlatning iqtisodiy qudrati bilan esda qolsa, ayrim davrlar ilm-fan va madaniyatning yuksalishi bilan insoniyat taraqqiyotida o‘chmas iz qoldiradi. Bugungi O‘zbekiston ham ana shunday mas’uliyatli va tarixiy ahamiyatga ega bo‘lgan taraqqiyot bosqichini boshdan kechirmoqda. Yangi O‘zbekiston g‘oyasi nafaqat siyosiy yoki iqtisodiy islohotlar majmui, balki inson manfaatlarini ustuvor qadriyat sifatida e’tirof etadigan, ma'naviy barkamol jamiyatni shakllantirishni ko‘zlagan keng qamrovli taraqqiyot konsepsiyasidir. Mazkur konsepsiyaning markazida inson, uning sha’ni, qadr-qimmat, huquq va erkinliklari turadi. “Inson qadri” tushunchasi bugungi islohotlarning bosh mezoniga aylangan va bu tamoyil insonni jamiyat taraqqiyotining vositasi emas, balki uning bosh maqsadi sifatida ko‘rishni anglatadi. Davlatning iqtisodiy o‘ssishi, siyosiy barqarorligi yoki xalqaro nufuzi faqat oddiy ko‘rsatkichlar bilan emas, balki fuqarolarning hayot sifati, ta'lim

olish imkoniyatlari, sog‘lom turmush tarzi, ijtimoiy himoyasi va o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarish imkoniyatlari bilan belgilanadi. Shu sababli Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida inson qadri ustuvor tamoyil sifatida ilgari surilmoqda. Biroq inson qadrini yuksaltirish faqat moddiy sharoitlarni yaxshilash bilangina cheklanmaydi, insonning haqiqiy kamoloti uning ma‘naviy olami bilan belgilanadi, ma‘naviyat – insonning ichki dunyosini boyitadigan, ezgulik va adolat sari yetaklaydigan, Vatanga muhabbat va xalq oldidagi mas‘uliyat tuyg‘usini shakllantiradigan bebaho boylikdir, agar jamiyat iqtisodiy jihatdan rivojlanib, ma‘naviy jihatdan zaiflashsa, bunday taraqqiyot uzoq davom etmaydi. Aksincha, yuksak ma‘naviyat ilm-fan, iqtisodiyot va siyosiy barqarorlikning mustahkam tayanchiga aylanadi. Tarixga nazar tashlasak, buyuk davlatlarning ravnaqi hamisha ilm va ma‘naviyat uyg‘unligi bilan bog‘liq bo‘lganini ko‘ramiz. Ajdodlarimiz Muhammad

al-Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Mirzo Ulug‘bek va Alisher Navoiy kabi ulug‘ allomalar ilmiy salohiyatni yuksak axloqiy fazilatlar bilan uyg‘unlashtirgan holda butun insoniyat taraqqiyotiga xizmat qilganlar. Ularning merosi bugungi Yangi O‘zbekiston uchun ham bebaho ma‘naviy maktab bo‘lib xizmat qilmoqda, va u meros bizga ilm va ma‘naviyat bir-biridan ajralmas tushunchalar ekanini yana bir bor anglatadi. Bugungi globallashuv sharoitida inson ongiga ta‘sir etuvchi omillar soni tobora ortib bormoqda, raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, ijtimoiy tarmoqlar va axborot oqimlarining mislsiz darajada kengayishi yoshlar tafakkuriga ham ijobiy, ham salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bir tomondan, bilim olish imkoniyatlari kengaymoqda, ikkinchi tomondan esa yot g‘oyalar, soxta qadriyatlar va axborot manipulyatsiyasi xavfi ortmoqda. Bunday sharoitda ma‘naviy kamolot masalasi nafaqat tarbiyaviy, balki milliy xavfsizlik darajasidagi strategik vazifaga aylanmoqda.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta‘lim va tarbiya tizimiga berilayotgan ustuvor e‘tibor bejiz emas. Chunki bilimli, mustaqil fikrlaydigan, ma‘naviy barkamol va vatanparvar avlodni tarbiyalash kelajak taraqqiyotining eng muhim omilidir, inson kapitaliga kiritilgan investitsiya har qanday iqtisodiy loyihadan ko‘ra uzoq muddatli va barqaror natija beradi. Shu sababli ham zamonaviy maktablar, universitetlar, ilmiy markazlar va innovatsion muhitni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining mazmun-mohiyatiga chuqur nazar tashlansa, unda amalga oshirilayotgan barcha islohotlarning yagona maqsadga – insonning baxtli va farovon hayot kechirishi uchun munosib shart-sharoit yaratishga qaratilgani yaqqol ko‘zga tashlanadi. Davlat boshqaruvini takomillashtirish, sud-huquq tizimini isloh qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag‘allikni qisqartirish,

sog‘liqni saqlash va ta’lim tizimini modernizatsiya qilish kabi ustuvor yo‘nalishlar, avvalo, inson manfaatlarini ta’minlashga xizmat qilmoqda. Chunki taraqqiyotning asl mezoni bunyod etilgan inshootlar soni yoki iqtisodiy ko‘rsatkichlar emas, balki oddiy fuqaroning o‘z hayotidan rozi bo‘lib yashashi, ertangi kunga ishonch bilan qarashi va o‘z salohiyatini erkin namoyon eta olishidir. Inson qadri tushunchasi, avvalo, shaxsning huquq va erkinliklarini ta’minlash, uning qobiliyati va iste’dodini ro‘yobga chiqarish uchun teng imkoniyatlar yaratishni anglatadi. Bu tamoyil jamiyatning barcha qatlamlariga birdek daxldordir, yoshlar, ayollar, nuroniylar, imkoniyati cheklangan shaxslar va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarning manfaatlarini himoya qilish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar aynan shu g‘oyaning amaliy ifodasidir, davlatning kuchi uning fuqarolariga yaratgan imkoniyatlari bilan o‘lchanadi. Inson o‘zini qadrlangan jamiyatdagina tashabbus ko‘rsatadi, mehnat qiladi, yangilik yaratadi va Vatan ravnaqiga sidqidildan xizmat qiladi, biroq insonning tashqi farovonligi uning ichki olami bilan uyg‘unlashgandagina haqiqiy taraqqiyot yuzaga keladi, moddiy ne‘matlar ma’naviy boylik bilan uyg‘unlashmasa, jamiyatda befarqlik, individualizm va mas’uliyatsizlik kabi illatlar kuchayishi mumkin. Shu bois Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ma’naviy kamolot masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda. Ma’naviyat insonning vijdoni, e’tiqodi, axloqiy mezonlari va hayotiy qarashlarini shakllantiradigan ichki kuchdir. Aynan shu kuch insonni halollikka, adolatga, mehr-oqibatga va Vatanga sadoqatga undaydi. Ma’naviy barkamollik tasodifan shakllanmaydi, u oilada boshlanadigan tarbiya, maktabda beriladigan bilim, ustozning ibрати, kitob mutolaasi, milliy qadriyatlar va hayotiy tajriba orqali kamol topadi. Shu ma’noda oila, ta’lim muassasalari va jamiyat bir-birini to‘ldiruvchi tarbiya maktablari hisoblanadi. Agar ushbu uch omil o‘zaro hamkorlikda faoliyat yuritisa, ma’naviy yetuk, mustaqil fikrlaydigan va yuksak fuqarolik pozitsiyasiga ega shaxslarni voyaga yetkazish mumkin bo‘ladi. Bugungi kunda ta’lim tizimining vazifasi faqat bilim berish bilangina cheklanmaydi. Zamonaviy pedagogika shaxsni har tomonlama rivojlantirishni, unda tanqidiy va kreativ fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishni, ijtimoiy mas’uliyat hissini kuchaytirishni ham o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan. Ayniqsa, milliy g‘oya, ma’naviyat, huquqiy madaniyat va fuqarolik tarbiyasi bilan bog‘liq fanlarning mazmunini zamonaviy talablarga mos ravishda boyitish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Chunki ilm bilan ma’naviyat uyg‘un bo‘lgan taqdirdagina jamiyatning intellektual salohiyati yuksaladi. Yoshlar masalasi Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Buning sababi oddiy: bugungi yoshlar ertangi kunning olimlari, muhandislari, pedagoglari, shifokorlari, davlat arboblari va tadbirkorlaridir. Ularning dunyoqarashi qanday shakllansa, mamlakatning kelajak

taraqqiyoti ham shunga mos bo‘ladi. Shu bois yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish bilan bir qatorda, ularda milliy g‘urur, Vatanga muhabbat, qonunga hurmat va umuminsoniy qadriyatlarga sadoqat tuyg‘ularini mustahkamlash zarur. Globallashuv sharoitida yoshlar ongiga ta‘sir ko‘rsatayotgan turli mafkuraviy oqimlar, axborot manipulyatsiyasi va ommaviy madaniyatning ayrim salbiy ko‘rinishlari ma‘naviy tarbiyani yanada kuchaytirishni talab etmoqda. Bunday vaziyatda taqiqlash yoki cheklash yo‘li bilan emas, balki mustahkam ma‘naviy immunitetni shakllantirish orqali samarali natijaga erishish mumkin. Ma‘naviy immunitet esa bilim, tafakkur, kitobxonlik, mustaqil fikrlash va milliy o‘zlikni anglash orqali vujudga keladi. O‘z tarixini, madaniyatini va qadriyatlarini chuqur bilgan yosh avlod har qanday yot g‘oyani tanqidiy baholash qobiliyatiga ega bo‘ladi. Shu jihatdan qaralganda, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish ham inson qadri va ma'naviy kamolot uyg'unligining muhim omillaridan biridir. Kitob insonning tafakkurini charxlaydi, dunyoqarashini kengaytiradi, qalbini ezgulikka oshno etadi. Buyuk allomalar va mutafakkirlar merosini o‘rganish esa yosh avlodni milliy g‘urur va tarixiy xotira ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Ilmga chanqoqlik va kitobga muhabbat mavjud jamiyatda ma'naviy tanazzul emas, balki yuksalish yuz beradi. Shu bois bugungi islohotlar jarayonida kutubxonalar faoliyatini rivojlantirish, elektron ta'lim resurslarini kengaytirish va kitobxonlikni ommalashtirish strategik ahamiyat kasb etmoqda. Inson qadri va ma'naviy kamolotning uyg'unligi jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlaydigan eng muhim omillardan biridir. Inson o‘z qadrini his qilgan, davlat va jamiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlangan muhitda yashasa, uning ma'naviy dunyosi ham boyiydi. Aksincha, yuksak ma'naviyatga ega fuqaro o‘z huquq va burchlarini chuqur anglaydi, qonunga hurmat bilan qaraydi, jamiyat hayotida faol ishtirok etadi va mamlakat ravnaqiga mas'uliyat bilan yondashadi. Demak, inson qadri va ma‘naviy kamolot bir-birini to‘ldiradigan, bir-birisiz to‘laqonli namoyon bo‘la olmaydigan ikki muhim qadriyatdir. Bugungi taraqqiyot sharoitida davlatning muvaffaqiyati nafaqat qabul qilinayotgan qonunlar yoki amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar bilan, balki ushbu islohotlarning inson tafakkurida qanday aks etayotgani bilan ham belgilanadi. Islohotlar qanchalik mukammal bo‘lmasin, agar ularni amalga oshiradigan insonlarda mas‘uliyat, vatanparvarlik va halollik yetishmasa, kutilgan natijaga erishish mushkul bo‘ladi. Shu bois Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi iqtisodiy taraqqiyotni ma'naviy yuksalish bilan uyg'un holda rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi. Mazkur yondashuvning mohiyati shundaki, kuchli iqtisodiyot va zamonaviy texnologiyalar yuksak ma'naviyat bilan uyg'unlashgandagina jamiyatning barqaror rivojlanishi ta‘minlanadi.

Inson qadri tushunchasi fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish bilan cheklanmaydi, u insonning orzu-intilishlarini qo‘llab-quvvatlash, uning iste’dodini namoyon etishiga sharoit yaratish, tashabbuslarini rag‘batlantirish va jamiyat hayotidagi faolligini oshirishni ham anglatadi. Har bir inson o‘z mehnatining samarasini ko‘rsa, uning qadr-qimmati e’tirof etilsa va fikri qadrlansa, u o‘z oldiga yanada ulkan maqsadlar qo‘yadi. Ana shunday muhitda ilm-fan rivojlanadi, tadbirkorlik kengayadi, ijodkorlik rag‘batlantiriladi va jamiyatning umumiy salohiyati ortadi. Ma’naviy kamolotning muhim mezonlaridan biri bu – vatanparvarlikdir, balandparvoz shiorlar yoki tantanali tadbirlar bilangina o‘lchanmaydi. U insonning kundalik hayotida, halol mehnatida, qonunga hurmatida, o‘z kasbiga sadoqatida va xalq manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qo‘ya olishida namoyon bo‘ladi. Bugungi kunda Vatanga xizmat qilish faqat harbiy burchni ado etish bilangina emas, balki sifatli ta’lim olish, ilmiy izlanishlar olib borish, yangi texnologiyalar yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va jamiyat muammolariga befarq bo‘lmaslik orqali ham ifodalanadi. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga alohida e’tibor qaratilayotgani ham bejiz emas. Chunki har qanday jamiyatning ertangi kuni uning bugungi yoshlariga bog‘liq. Agar yosh avlod bilimli, mustaqil fikrlaydigan va yuksak ma’naviyat egasi bo‘lib voyaga yetsa, davlatning kelajagi mustahkam bo‘ladi. Shu sababli yoshlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlar, ilmiy grantlar, startap loyihalar, xalqaro ta’lim imkoniyatlari va iqtidorli talabalarni rag‘batlantirish tizimi mamlakatning uzoq muddatli taraqqiyotiga xizmat qiladigan muhim investitsiya hisoblanadi. Shu bilan birga, bugungi davr yoshlaridan faqat bilim olish emas, balki tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, yolg‘on va haqiqatni farqlay bilish, turli mafkuraviy ta’sirlarga nisbatan mustahkam pozitsiyani shakllantirish talab etiladi. Raqamli makonda har soniyada millionlab axborotlar tarqalayotgan bir sharoitda ma’naviy barkamollik insonning eng ishonchli qalqoniga aylanadi. Bilim insonni kasb egasiga aylantirsa, ma’naviyat uni komil shaxs darajasiga ko‘taradi. Aynan shu ikki omil uyg‘unligi Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining poydevorini tashkil etadi. Jamiyat taraqqiyotida adolat tamoyilining qaror topishi ham inson qadri va ma’naviy kamolot bilan uzviy bog‘liq. Adolat hukm surgan jamiyatda fuqarolar davlatga ishonadi, qonunga hurmat kuchayadi va ijtimoiy barqarorlik ta’minlanadi. Adolat faqat sud tizimining vazifasi emas, balki oiladan boshlanadigan, ta’lim muassasalarida mustahkamlanadigan va butun jamiyat hayotida namoyon bo‘ladigan ma’naviy qadriyatdir. Shu bois halollik, mas’uliyat, bag‘rikenglik va insonparvarlik kabi fazilatlarni yoshlar ongiga singdirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida inson qadri va ma'naviy kamolot masalalarining uyg'unligi mamlakatning uzoq muddatli rivojlanish konsepsiyasining eng muhim tamoyillaridan biri hisoblanadi. Inson qadri ulug'langan jamiyatda ilm-fan rivojlanadi, adolat qaror topadi, fuqarolik faolligi ortadi va ma'naviy barkamollik mustahkamlanadi. Ma'naviy yetuk inson esa o'z navbatida davlatning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy taraqqiyotiga munosib hissa qo'shadi. Demak, inson qadri va ma'naviy kamolot bir-birini to'ldiradigan, biri ikkinchisining mazmunini boyitadigan ikki buyuk qadriyatdir. Yangi O‘zbekistonning ertangi kuni bugungi islohotlarning ko‘lami bilangina emas, balki ana shu islohotlarni qalban qo‘llab-quvvatlaydigan, bilimli, vatanparvar, yuksak ma'naviyatli insonlarning kamol topishi bilan belgilanadi. Shu bois har bir fuqaroning ilm olishga intilishi, halol mehnati, Vatanga muhabbati va jamiyat oldidagi mas'uliyati Uchinchi Renessans sari dadil odimlayotgan O‘zbekistonning eng katta boyligi va eng ishonchli tayanchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” PF–60-son Farmoni. 2022-yil 28-yanvar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida PF–158-son Farmoni. 2023-yil 11-sentyabr.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
5. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2020.